

روضة‌های خانگی، منبع خیر زیر یک سقف

چند روایت از اثرات معنوی ومادی مجالس روضه‌خوانی در خانوادها

این روزها که شهر، مساجد، حسینیه‌ها و تکیه‌های عزاداری میزبان جمعیت‌بسیاری از شیعیان و عاشقان حضرت سیدالشهدا علیه‌السلام است، جلسه‌های روضه‌خانگی هم رونق خوبی دارد. این روضه‌های زنانه خانگی در طول سال هم دایر است، اما در ماه محرم و صفر حال‌وهوای خاصی دارد وبا استقبال بیشتری از خانم‌های عزادار برپا می‌شود.

خانم‌ها که در همه دوران‌های حساس زندگی یکی از ارکان اصلی تربیت‌فرزند و حمایت از همسر می‌شوند و نقش‌های بزرگی را در وقایع مهمی مانند عزاداری‌های محرم رقم زده‌اند، بابرپایی جلسات خانگی قصد دارند روحیه مذهبی خود را تقویت‌کنند و آن را به نسل پس از خود انتقال بدهند. امروز به سراغ سه خانم رقتیم که پای ثابت روضه‌ها هستند. در ادامه به کارکرد روضه‌های خانگی به‌عنوان پایگاه اجتماعی‌نگاهی گذرا خواهیم داشت.

● بی‌بی‌رفت و همبسنگی محله‌م‌اند چندسالی پس از جنگ روضه‌خانگی اش راه افتاد. کسی چه می‌داند چه چیزی به دل بی‌بی افتاده بود که زیرزمین را خالی کرد برای دهه محرم. یک سالن بزرگ در کوچه‌ای از محله‌عبادی، اولش یک جای و قندساده بود و یک روضه‌خوان، نه‌پولی داشت که مخصوص روضه کنار بگذارد، نه سن و سالش طوری بود که همه ۱۰روز را پذیرایی کند. خانم‌های محله‌عبادی که خبر دستشان آمد، دوش را گرفتند. جای وقتد روضه‌ها کم‌کم مفصل‌تر شد. خوراکی‌های دیگر هم اضافه شدند. همان‌ها که از روضه‌های بی‌بی حاجت می‌گرفتند، برایش نذر می‌کردند. روضه بی‌بی دهان به دهان چرخید تا اینکه چندسال بعد دیگر هیچ کس از آن بی‌خبر نبود. اشرف خانم، یکی از اهالی محله، می‌گوید: انگار جای همین روضه در محل خالی بود. خانم‌ها از خدایشان بود که قبل از دهه شروع به کار کنند. کلید در خانه وزیرزمین را هم داشتند. خودشان می‌آمدند. جارو می‌کردند و ظرف و ظروف را برای

روزهای روضه آماده می‌کردند. هرکسی چیزی نذر می‌کرد، بعد از تمام شدن دهه هم چندروزی سرگرم جمع کردن بساط روضه بودند و دورهمی خوش می‌گذشت. به‌نظر او بیشترین نتیجه آن روضه‌خانگی همان دورهم جمع کردن اهالی و درونی کردن نیت کمک بود؛ شاید باورتان نشود ولی عده‌ای حتی نذر می‌کردند برای بچه‌های مجلس خوراکی بیاورند. از پفک و تنقلات بگیرد تا لقمه‌های کوچک که هم سرگرم شوند و کاری به عزاداری مادرشان نداشته باشند هم به‌خاطر نیت پا کشان دعای خانم‌ها برآورده‌شود.

پس از گذشت یک دهه، همبسنگی اهالی این قدر زیاد شده بود که همه جزئیات مراسم رویه راه بود و تأمین، گوشه زیرزمین را گذاشته بودند برای انبار خوراکی‌های نذری که در طول سال جمع می‌شد. روز اول تاهشتم را جای و تنقلات نذری می‌دادند و روز تاسوعا شربت زعفران، شیرکاکائو و دیگرهای شله‌روز عاشورا هم همگی نذر اهالی بود و بی‌بی فقط گوشه‌ای می‌نشست و همه هوش و حواسش پی روضه‌خوان بود. اشرف خانم که هم خودش و هم دخترانش روزهای عزاداری ده‌هاول را به‌پذیرایی در خانه بی‌بی می‌گذارندند، ادامه می‌دهد: آن همکاری باعث شده خیلی کارها و برنامه‌ها به مجلس اضافه شود. مثلاً جمعیت این قدر زیاد شد که حیاط خانه را داربست زدند. بعد چون دیگر جایی برای بار گذاشتن دیگ شله نبود، خانه همسایه دیوار به دیوار شد

روضه خانگی برکت زندگی

گفت و گو با منور شایسته‌خو، مدیر مؤسسه علمی تحقیقی مکتب نرجس

بوی چای دم‌کشیده می‌آید. دور تا دور در دیوار اتاق کتیبه‌و پرچم مشکی زده‌اند. کم‌کم جمعیشان جمع می‌شود. همسایه‌و فامیل و آشنا خودشان را سر

ساعتی مشخص برای مجلس ذکر اهل بیت^(ع) به محل می‌رسانند. احوال‌پرسی‌ها قبل و بعد روضه‌جان می‌گیرد و از حال و روز هم باخبر می‌شوند. مداح از ظرفیت حضور مستعان حاضر در جلسه استفاده می‌کند و اصل و محور صحبت‌هایش را در باب خانواده و تربیت‌فرزندی گذارد. باچاشنی تأکیدات دینی، ذکر احادیث و مصائب اهل بیت^(ع) هم پایان بخش

روضه‌های خانگی است با بوی خوش چای دم‌کشیده. همه‌ما با این روضه‌های خانگی آشنایی داریم. روضه‌هایی که در نگاه نخست همه را به یاد ماه محرم می‌اندازد. استناد تاریخی دقیقی برای برگزاری روضه‌های خانگی وجود ندارد اما به اعتقاد بسیاری از کارشناسان مذهبی و تاریخی ریشه این روضه‌ها به دوره صفویه برمی‌گردد. معنای روضه باغ و بوستان است. به اعتقاد کارشناسان مذهبی و تاریخی چرای و ریشه نام‌گذاری نوحه‌خوانی برای ائمه^(ع) به نوحه‌خوانان دوره صفویه برمی‌گردد. نوحه‌خوان هادر آن زمان از کتاب، روضه‌الشهدا، نوشته ملاحسین کاشفی سبزواری مصائب ائمه^(ع) را نقل می‌کردند و در این راستا رفته رفته مجالس ذکر مصیبت را، روضه، نامیدند.

زیاد دور نیست زمانی که هر کوچه در دوران محرم روضه‌های خانگی برپا به دهه‌های محرم داشت. روضه دهه‌اول، دهه دوم و پایان ده روز روضه‌خوانی با حضور

آشپزخانه. چندسال بعد فهمیدیم همسایه اهل سنت بوده است اما این قدر شور مراسم خانه‌بی بی را دیده بود که دلش می‌خواست در آن سهمی داشته باشد. روز شهادت حضرت علی اصغر^(ع) هم مخصوص زنانی بود که حسرت فرزند داشتند. نذر می‌کردند و سال‌بعدش نان و ماست می‌آوردند برای بچه‌ها. حالا پنج شش سالی از رفتن بی‌بی می‌گذرد. خودش نیست اما اثرش

هنوز در آن خانه هست. هنوز دهه اول محرم اهالی محل را جمع می‌کند. خانم‌ها هنوز دور دختران بی‌بی‌رامی گیرند تا چراغ این خانه خاموش نشود. هنوز حاجت می‌گیرند و گوشت و خوارک است که از دور و نزدیک فراهم می‌شود.

● روضه خانگی باضمیمه صندوق قرض‌الحسنه

۲۳سال زمان کمی نیست، یک عمر است برای خودش. دل بزرگ می‌خواهد و یک عشق ناتمام. همه این سال‌ها کبری آراسته، روضه خانگی اش را در دهه محرم و فاطمیه برگزار کرده است. عزاداری بهانه‌ای بوده است برای انجام نیت‌های دیگر. روضه‌خوانی و شنیدن از مصیبت اهل بیت^(ع) را در اندام‌ا کنار این جمع شدن هافعالیت‌های دیگر هم می‌کنند. کارکرد اولشان را با یک حدیث از امام‌رضا^(ع) شرح می‌دهد: مردم آن قدر از هم

آوردن کودکان به مجالس روضه خانگی کنار مادرانشان دو نتیجه مهم دارد: یکی دوستی با اهل بیت (ع) و آموزش غیرمستقیم مسائل دینی و دیگری یادگیری عملی مسئولیت‌پذیری

● جلسات مشاوره کنار ذکر مصیبت «فکر کردم نشستن پای منبر روضه به تنهایی کافی نیست. کار دیگری هم باید برای این همه‌خانمی که در خانه ام جمع می‌شوند، انجام بدهم. برای همین مشاور خانواده دعوت کردم»، خانم نباتی سن و سالی ندارد، ۴۶ساله است. وقتی کمر به برگزاری روضه خانگی بست یک بانوی جوان ۲۴ساله بود. شاید برای همین دغدغه زندگی‌های مشترک را دارد. کنار جلسات ختم صلواتش در محله چمن چندسالی است که روضه‌دهه محرم و فاطمیه هم دارد. یک حسینیه هم در محل هست که به شکل نوبتی در اختیار اهالی قرار می‌گیرد تا مراسم برپا کنند. او البته به جنبه دیگر مراسم خانگی هم توجه کرده است، «از وقتی روضه‌های خانگی راه انداختم به ذهنم رسید مشاور خانواده دعوت کنم تا به خانم‌ها آموزش روابط و مسائل زندگی بدهد».

پذیرایی خانه اش پنجاه متری است اما از آنجا تا اتاق و آشپزخانه‌ها همیشه پر است، ۱۲۰ تا ۱۵۰ نفر می‌آیند. نباتی ادامه می‌دهد: لااقل در محله خودمان می‌دانم که خانواده‌ها خیلی مشکل دارند. زن و شوهر باهم نمی‌سازند و هر دو با فرزندانشان آمار ازدواج نکردن‌ها و طلاق هم که خیلی زیاد است. هر جلسه روضه مشاور خانواده و روان شناس می‌آورم که در مدت ۴۵ دقیقه هم آموزش هم به‌سؤال‌اتشان جواب بدهد و خانم‌ها خیلی استقبال می‌کنند.

کارکرد جلسات مشاوره خانگی اش را هم کم ندیده است، «خیلی‌ها آمدند گفتند مشکلاتمان حل شد. هم تشکر می‌کنند هم دعا. مردم پولشان به جلسات مشاوره بیرون نمی‌رسد و همین جلسات برایشان غنیمت است. همین که یکی بیاید و از مسئله‌ای حرف بزند و راه‌حلی بدهد درمان درد هایشان است. کنارش روضه هم گوش می‌کنند و توابش را می‌برند. من تا وقتی زنده باشم این جلسات ختم صلوات و روضه خانگی را ادامه می‌دهم تا زندگی آدم‌هایی که می‌شناسم بهتر شود»، البته از اثر خواندن قرآن، ذکر صلوات و مصیبت اهل بیت^(ع) بر طول عمر و افزایش رزق و روزی هم غافل نیست و این‌ها را اثرات اولیه و مهم‌برگزاری روضه‌های خانگی می‌داند: زیر اصداف یاد خداست. با این همه شاید دیگر نیازی به گفتن اثر صله رحم، تقویت روابط میان اهالی آپارتمان‌های در بسته و فامیل دور از هم در جلسات روضه خانگی نباشد.

دوران کرونا و دوری‌هایی که در پی آن شکل گرفت سبب شد طیف گسترده‌ای از خانواده‌ها حس ضرورت این محافل را بیش از قبل متوجه باشند. این محافل اتصال و ارتباط خانواده‌را استحکام می‌بخشد. او ادامه می‌دهد: این جمع شدن حلقه‌های خانواده در مناسبت‌ها می‌تواند مسیری برای جهت‌دهی و استحکام خانواده‌ها باشد.

راهکار مدیر مؤسسه علمی تحقیقی مکتب نرجس مشهد برای استفاده از ظرفیت این مجالس بر سامان دهی آن‌ها است. او در این باره پیشنهادی دارد: به‌منظور استفاده از این ظرفیت، بهتر است متولیان فرهنگی سامانه‌ای را طراحی کنند که بر اساس آن تمام افرادی که این محافل را برگزار می‌کنند در این سامانه ثبت نام کنند.

او در ادامه بیان می‌کند: پس از این ثبت نام مسئولان فرهنگی می‌توانند محورها و اولویت‌های جامعه، اعم از اعلام کنند تا تمام این محافل بتوانند مجالس خود را با محوریت این موارد برگزار کنند.

● سپردن محل ذکر به دهه هشتادی‌ها و دهه نودی‌ها مدیر مؤسسه علمی تحقیقی مکتب نرجس مشهد به نقش و جایگاهی که نوجوانان و کودکان در این محافل ذکر می‌توانند داشته باشند نیز اشاره می‌کند. به گفته اومی توان برگزاری این محافل باحتی موبک را با همراهی امام مسجد محل و بزرگ‌ترها به نوجوان سپرد تا آنان با حضور در این مجالس جدا از تجربه اندوزی برای گرداندن این مجالس بتوانند از همان نوجوانی در مسیر شکل‌گیری یک جامعه سالم گام بردارند و بزرگ شوند.

عزایرای امام حسین (ع) دل‌ها را به هم پیوند می‌زند

در ایام محرم، علاوه بر رسم‌ها و نمادها، ارزش‌های سیاسی ای نظیر آزادی خواهی و آزاد بستن نیز تقویت می‌شود. مثلاً این فرمایش حضرت سیدالشهدا (ع) که «إِنَّ لِمَ فُكُّوْا أَعْرَافِیْ دُنْیَاکُمْ، دَائِمٌ بِهِ ذَاکِرُهُ جَامِعُهُ می‌آید، از ناخودآگاه افراد جامعه به اذهان آن‌ها آورده و تأکید می‌شود. روحیه عزت و دل‌آوری تلقین اجتماعی می‌شود. امامت‌خواهی به‌عنوان ارزشی دیگر نیز این چنین است. دیگر ارزش‌ها هم معمولاً در روزمرگی زندگی م‌امور د غفلت قرار گرفته‌اند مجدد به‌ذاکره جامعه می‌آید و تقویت و تثبیت می‌شود. دوست داشتن امامان (ع) که از زشتی‌بری‌اند، عدل دوستی، تنفر از طاغوت و نظام‌های ظالمانه طاغوتی، از نظر آشپز، کمک آشپز، شونده و نظافتگر و مانند و همچنین ترویج احکام اسلامی در خودآگاهی افراد تلقین می‌شود و در بارهای آن‌ها نفوذ می‌کند. ترغیب و تهییج گرایش عمومی به‌سوی یک نظام اجتماعی عادلانه و متوازن که همه اقشار و اقوام به‌طور برابر و متساوی بتوانند از منابع و موابه‌خداوندی آن استفاده کنند از جمله کارکردهای فرهنگی تاسوعا و عاشورا و محرم است.

از نظر اقتصادی هم می‌بینیم که طیف وسیعی از جامعه درگیر نقل و انتقال مربوط به تغذیه و تدارک سوگواران می‌شوند. در هر محله و شهر و استان دادوستدهای وسیعی صورت می‌گیرد. طیف وسیعی از اقشار جامعه در قالب آشپز، کمک آشپز، شونده و نظافتگر و مانند آن به فعالیت می‌پردازند. فروش مواد غذایی و کالاهای ویژه این ایام در بازار رونق پیدا می‌کند، مشاغل ویژه تولید و توزیع لباس‌ها و آلات و ادوات اغذیه‌و آشربه، ظروف آشپزخانه، آب، چای، شربت، زنجیر، غلیم، سینج، طبل، پرچم و سربند و امثال آن‌ها رونق پیدا می‌کند. بنابراین از نظر اقتصادی نیز بخش وسیعی از جامعه، مهیا و تجهیز می‌شوند تا بتوانند این مراسم را تدارک ببینند. در واقع در این ایام یک تدارک جمعی ملی صورت می‌گیرد.

● ایدئولوژی ظلم‌ستیز از نظر سیاسی، به‌خصوص در نیم قرن اخیر، محرم و صفر و تاسوعا و عاشورا نقش‌های العاده مؤثری در شکل‌دهی یک ایدئولوژی قدرتمند برای گروه‌های اسلام‌گرایفا کرده است. این ایدئولوژی دو بخش دارد:

۱- یک بخش این ایدئولوژی ظلم‌ستیز عبارت است از کنار گذاشتن تقیه و جواز شورش و طغیان علیه نظام

جور شاهنشاهی.

۲- و بخش دیگری عبارت است از انحصار مشروعیت حاکمیت سیاسی در الگوها و اسوه‌های علمی و اخلاقی جامعه که امروزه از آن به ولایت فقیهان عادل، ولایت اسلام شناسان عادل و ولایت ائمه عدول تعبیر می‌کنیم. این ایدئولوژی م‌رهون تاسوعا و عاشورا است. اگر دقت کنیم، در دوران انقلاب، بیش از همه در ایام تظاهرات تاسوعا و عاشورا بود که مردم اعلام و تأکید کردند که رژیم شاهنشاهی می‌مرد و شاه معزول است. به عبارت دیگر، تاسوعا و عاشورا توانست برای گروه اسلام‌گرا، یک تفوق و برتری مشروعیت، نسبت به دیگر دسته‌جات سیاسی به بار آورد و برای آنان حقانیت ایجاد کند. حقانیت استفاده از قدرت یعنی فقط جناح اسلام‌گرا باید در جامعه ما قدرت داشته باشد. شاید که جناح کمونیست، ملی‌گرا و لاهذب تفوق و تسلط سیاسی بر گروهی داشته باشند که امام وسید و سالار و مقتدای آن‌ها امام حسین (ع) است.

● دوستی ملیت‌ها در بحث روابط بین الملل نیز کارکردی که محرم و صفر داشته است و دارد، تقلیل ستیزهای قومی و قوم‌مدارانه در درون امت اسلامی و جوامع شیعی است. البته این کارکرد را در درون کشور کمتر می‌بینیم، اما در خارج از کشور به‌طور محسوس‌ی مشاهده می‌شود. مثلاً در یک مسجد واقع در منچستر یا هامبورگ یا واشنگتن افراد شیعی، پاکستانی، هندی، عرب، ایرانی، مالزیایی و اخیراً اروپایی در کنار هم می‌نشینند و همه ذکر احدى دارند: «حسین جان^(ع)»، دست‌های همه این‌ها به یک سمت دراز می‌شود، همه به سینه می‌زنند، همه با هم غذا می‌خورند و دست‌هم‌دیگر را به گرمی می‌فشارند و برای هم آرزوی سلامتی و توفیق می‌کنند و این امور برای تداوم جامعه شیعی در کل کارکردی حیاتی دارد.

● تجدید حیاتی دیگر در مجموع، اگر بخواهیم موارد ذکر شده را به بیانی دیگر جمع بندی کنیم، محرم دو کار مرتبط با هم و فوق العاده مهم انجام می‌دهد. یکی از آن‌ها تخلیه درونی سوگواران از آلام، مصائب، تشویش‌ها، دغدغه‌ها و حزن‌های نامحسوس، مخفی و پنهان است. سوگواران همه مصائب و اندوه خود را به پای آلام و مصائب حسین بن علی (ع) می‌ریزند و آن‌ها را تخلیه می‌کنند، می‌شویند و پاک می‌کنند. لازمه این تخلیه چیست؟ قطعاً تجدید حیاتی دیگر، طراوتی دیگر، سرزندگی‌ای دیگر، شادابی، نشاط، خوش‌بینی و امید به زندگی‌ای دیگر که همه افراد جامعه سوگوار دریافت می‌کنند. بنابراین می‌بینیم که پس از تاسوعا و عاشورا، نشاط و امید به زندگی و سرزندگی افراد ارتقا می‌یابد. انسان‌های سوگوار به درستی تلقین شده‌اند که آینده از آن مؤمنان و موحدان و یاران امام حسین (ع) است. پس تاسوعا و عاشورا و عزاداری برای امام حسین (ع) همه‌ما را به هم پیوند می‌دهد و نسبت به آینده خوش‌بین می‌کند و مصائب و آلام‌ما را پایین می‌آورد و از بین می‌برد و ما را انسان‌هایی سالم، امیدوار و متحد می‌سازد.

گزارش روز

روزنامه‌نگار
تکمه جاوید

۳شنبه
۲۴ مرداد ۱۴۰۱
شماره ۲۷۷۷

SHAHRA NEWS.IR

۱۳

۱۳

۱۳

۱۳

۱۳

۱۳

۱۳

۱۳